

OSNOVNI SUD U PODGORICI, po sudiji Slavki Vukčević, u pravnoj stvari
tužioca **EMIRA KUSTURICE**, sa boravištem u Beogradu, ul. Milorada Mitrovića,
zastupanog po punomoćniku Mariki Novaković, advokatu iz Podgorice, protiv **tuženih I**
reda DRUŠTVA ZA NOVINSKO IZDAVACKU DJELATNOST « MONITOR» DOO
Podgorica, ul. 19. Decembra, br. 19, zastupanog po punomoćniku Tamari Durutović,
advokatu iz Podgorice, **II reda «ANTENA M» DOO** Podgorica, ul. 19. Decembra, br. 19,
zastupanog po punomoćniku Periši Peroviću, advokatu iz Podgorice, **III reda « STUDIO**
MOUSE» DOO Podgorica, ul. 19. Decembra, br. 19, zastupanog po punomoćnicima
Vesni Raičević i Veliboru Markoviću, advokatima iz Podgorice, i **IV reda ANDREJU**
NIKOLAIDISU, iz Podgorice, ul. 19. Decembra, br. 19, takođe zastupanog po
punomoćniku Tamari Durutović, advokatu iz Podgorice, radi naknade štete, vrijednost
spora 100.000,00 E, nakon održane javne glavne rasprave, zaključene dana 09.12.2005.
godine, u prisustvu punomoćnika parničnih stranaka, donio je dana 18.01.2006. godine,

P R E S U D U

I ODBIJA SE KAO NEOSNOVAN tužbeni zahtjev tužioca kojim je traženo da se
tuženi od I do IV rada solidarno obavežu da mu po osnovu naknade nematerijalne štete,
na ime duševnih bolova zbog povrede ugleda, časti, slobode i prava ličnosti, isplate iznos
od 100.000,00 €, sa kamatom od dana podnošenja tužbe do isplate.

II DUŽAN JE tužilac da naknadi troškove parničnog postupka, pojedinačno :

tuženom I i IV reda u ukupnom iznosu od **750,00 €**,
tuženom II reda u iznosu od **500,00 €**, i
tuženom III reda u iznosu od **500,00 €**,

sve prethodno u roku od petnaest dana po pravosnažnosti ove presude, uz upozorenje na
posljedice prinudnog izvršenja.

O b r a z l o ž e n j e

*

Tužilac je u tužbi i na glavnoj raspravi, po punomoćniku, naveo da su prvo, drugo i
trećetuženi pravni sledbenici preduzeća PNIP « Montenegruplic » Podgorica, kao
osnivača nedjeljnika «Monitor», te time i sledbenici osnivača lista, koji izdaje prvtuženi,
kao svoju osnovnu djelatnost. Pojašnjava da je tuženi IV reda autor teksta objavljenog u

nedjeljniku « Monitor», broju 710, od 28.05.2004. godine, u kojem su na stranicama 48
49, sa naslovom « Dželatov šegrt» i nadnaslovom « Emir Kusturica, pravoslavni
hrišćanin», ističe, o njemu iznijete neistinite informacije i navodi o njegovom životu
porijeklu, vjerskoj i nacionalnoj pripadnosti, znanju i sposobnostima, kojima su mu
povrijedeni čast i ugled. Kao posebno štetne, citira sljedeće djelove teksta :

...« Propagandna mašina tog vremena bila je, otud, zasnovana kako na nemoralu,
tako i na gluposti. Novine i televizija nijesu bili samo ogavni, nego i pravljeni za idiole.
Valjalo je biti neosjetljiv za ljudsku patnju, slijep za vlastitu krivicu, napokon i dovoljno
glupav da bi se povjerovalo u vlastitu ispravnost. Ružni, glupi i pokvareni – takve je
proizvodila propaganda Miloševićeve države.

Kakve su budale tada defilovale kroz televizijske studije ! Kakve su budalaštine
štampale novine! Gotovo svako ko je imao nešto glupo a patriotsko da kaže, dobio je
priliku da to i učini na državnoj televiziji, u Politici ili Pobjedi. Jedna od najvećih
medijskih zvijezda tog vremena bio je Emir Kusturica.

Pokušajte se prisjetiti : njegova zvijezda vrhunac dostiže u vrijeme najvećih zločina
nad njegovim zemljacima, a bliјedi sa završetkom rata u rođnoj mu Bosni. Kada je rat
završen, kada su sa TV ekrana protjerani samozvani vojni analitičari, vraćare i političari
koji su presnažno povjerivali kako su « Krajina i Bosna naše», iz medija je nestao i Emir
Kusturica»...

... « ... te budući da više nikome nije trebao Bošnjak koji tvrdi kako su Srbi u pravu
što zatiru islam u Bosni, Kusturica je bio manje atraktivan za medije»...

... « Novi srpski nacionalizam, njegova renesansa zapravo, nedavno ga ponovo
poteže kao moćno sredstvo za podizanje nacionalnog ponosa. I Kusturica je u Srbiji
ponovo ono što je i bio – nešto poput patriotske vijagre» ...

... « Novi Kusturičin propagandni film bio je temeljno ispljuvan i otpisan kući» ...

... « Intervju je dirljiv, jer otkriva čovjeka koji brani stavove u koje više ne vjeruje
ni Slobodan Milošević, ukoliko je ikad i vjerovao» ...

... « Što će reći da su mu se preci, kada su klanjali Allahu, molili kao pravoslavci. «
Moj otac je rođen kao musliman, ali je prije svega bio Srbin», kaže Emir. Emir neće da
bude musliman. Jer mu je porodica, negdje u dubini prošlosti, bila pravoslavna. Ako bi
zakopao dublje, otkrio bi da je, još ranije, bio paganin. Na dnu iskopine porijekla otkrio
bi, tvrdio je Darwin, majmuna.

Budući da je mrtvoga oca proglašio Srbinom koji je klanjao, a sebe, Emira «
pravoslavnim hrišćaninom», bilo mu je lako da odabere « svoje » u ratu u Bosni.
Prepoznao ih je u Karadžiću i Mladiću. Nije bio tu da sa njima ispaljuje topovske salve
po Crnom vrhu, Bjelavama i Baš – čaršiji, ali im je svojim umjetničkim i medijskim
pregalaštvom kada god je mogao pružao alibi za svakog ubijenog muslimana koji nije
želio da prizna da je porijeklom « pravoslavni hrišćanin»...

... « Kad se tako shvati moral, sve je moguće, pa i braniti ljude koji su
bombardovali grad u kojem je rođen, moguće je i stati na stranu dželata u Srebrenici» ...

... « On zna da mnogo od onoga što je stekao duguje upravo magarcima» ...

... « Otišao je u Holivud, u maticu korporacijskog svijeta, tražeći uspjeh. Snimio je
grozan film. Propao je. Onda je shvatio da je antiglobalista. Kao i svaki pravi
antiglobalista i borac protiv velikih korporacija puši skupocjene kubanske cigare koje

„voizvode djeca čija je mjesecna plata manja od cijene nekoliko kapljica losiona za vrijanje kojim Emir ujutro umije lice»...

Tužilac smatra da su tim navodima tuženi prekršili sve relevantne propise, kao i elementarna prava na vjersko, nacionalno i svako drugo opredjeljenje, priznata Evropskom konvencijom za ljudska prava, Ustavom i Zakonom, vrijedajući ih na najgrublji mogući način. Nalazi da se time prema njemu širi mržnja na vjerskoj i nacionalnoj osnovi, jer mu se spočitava da je saizvršilac ubistva muslimana u Bosni, navodima da je stvarao alibi za zločine. Mišljenja je da tuženima ne pripada pravo ni da komentarišu, a kamoli cijene pravo tužioca na nacionalnu ili vjersku pripadnost, pravo na političko i svako drugo ubjedjenje, njegovo porijeklo. Očigledno je, navodi dalje, da su se autor teksta i osnivač medija rukovodili svojim ličnim političkim, vjerskim ili nacionalnim opredjeljenjima, kada su tužioca izvrijedali na opisani način. Ističući kako je opštepoznato da je tužilac režiser, poznat i u svijetu, te dobitnik brojnih domaćih i međunarodnih priznanja za svoj rad u umjetnosti, naglašava da mu je pričinjena šteta u smislu odredbi čl. 200. ZOO-a, zbog pretrpljenih duševnih bolova radi povrede ugleda, časti, slobode i prava ličnosti. Solidarnu odgovornost tuženih u ovoj stvari zasniva na odredbama čl. 20. Zakona o medijima, te, pored ranije citiranih, i odredbama čl. 154. st.1., i čl. 155. ZOO-a. Imajući u vidu uvredljive navode sadržane u pomenutom tekstu i polazeći od značaja povrijedenog dobra, kao i cilju kome služi takva naknada, naveo je, a rukovoden sudskom praksom u sličnim slučajevima, mada je, smatra, realno visina štete mogla biti opredijeljena na desetostruko veći iznos, petitumom tužbe traži da se tuženi obavežu da mu solidarno naknade štetu na ime duševnih patnji zbog povrede ugleda, časti, slobode i prava ličnosti, u iznosu od 100.000,00 €, sa kamatom od podnošenja tužbe, do isplate.

U završnom izlaganju je ostao kod tako postavljenog tužbenog zahtjeva.

Troškove postupka je tražio za sastav tužbe i podnesaka, te zastupanje na ročištima, sve po AT-u.

Izjašnjavajući se na navode iz tužbe tuženi I i IV reda su preko punomoćnika osporili osnov i visinu tužbenog zahtjeva ističući da «Monitor» i Andrej Nikolaidis ne samo što nijesu prekršili zakone, već se ni na koji način nijesu ogriješili o profesionalne i etičke standarde, koji su strožiji od zakonskih. Tekst «Dželatov šeprt», tvrde, jeste primjer kako se brane društvene vrijednosti koje zakonima daju smisao, a bez kojih bi novinarstvo bilo samo puka hronika. Pojašnjavaju da je povod za predmetni tekst bio prethodno objavljeni intervju tužioca u francuskom listu «Figaro», dodajući da svako ko je pročitao taj Kusturičin intervju potvrđuje, izvan svake sumnje, da to nije bio razgovor sa poznatim režiserom o estetici i razvoju filmske umjetnosti, već razgovor u kojem ovaj iznosi političke stavove o traumatičnoj prošlosti i sadašnjosti naroda bivše Jugoslavije. Kusturica nije političar, ni sociolog, ističu, ali se upušta u političko – sociološke analize, a njegovi zaključci, zbog slave reditelja, a ne političkog analitičara, imaju veliki uticaj na javno mnenje. Suprotno rezolucijama Ujedinjenih nacija i presudama haškog Tribunal-a, nastavljaju tuženi I i IV reda, Emir Kusturica tvrdi da u ratu u Bosni nije bilo «nacije koja je u pravu, nacije koja to nije, napadača i napadnutog». Istimčući da je taj intervju prenijela «Pobjeda», dodaju da je sa Kusturičinim revisionističkim stavovima kontaminirana i crnogorska javnost. Reći da u Bosni, doslovce, u ratu u kojem je vršeno

čišćenje Bošnjaka i ubijeno 200 hiljada ljudi, nije bilo napadača i napadnutog isto je što i 1948., reći kako u Drugom svjetskom ratu nije bilo « nacije koja je u pravu nacije koja to nije, napadača i napadnutog». Smatraju da je « Monitor» na takvo iskrivljenje istine morao reagovati. Dok se za generale i političare izvršenje zločina dokazuje u Hagu, objašnjavaju tuženi, dotle za intelektualce koji su inspirisali ili podržali zločin nema drugog načina da se utvrdi odgovornost osim u kritičkom dijalogu. Navode da je « Monitor», koji po svojoj prirodi nastupa u ime javnosti, pokrenuo raspravu čiji cilj nije da se tužiocu ospori « pravo na političko i svako drugo ubjedjenje», kako stoji u tužbi, već da se na vrijednosni sud odgovori vrijednosnim sudom. U tom smislu, ističu, Kusturičin politički angažman nazvan je šegrtovanjem Dželatu, i to u finoj metafori, parafrazi misli nobelovca Andre Žida, koji je ironično rekao da je « naša dužnost stati na stranu dželata, ne žrtve», u čemu je i Nikolaidis našao suštinu Kusturičinog angažmana. U tekstu nema, niti može biti, tvrde, ničeg klevetničkog i sračunatog na ličnu diskreditaciju, jer je tekst polemičke prirode, pa se ne bavi privatnim stvarima Emira Kusturice, nego njegovim političkim angažmanom i javnim izjavama. Zato se u tekstu koriste citati iz intervjuva « Figarou » i polemike sa njima. Tuženi I i IV reda smatraju da

moralne odgovornosti nije moguće organizovati ljudsku zajednicu, te da brane humanistički postulat po kome je javna ličnost odgovorna za vlastite stavove i postupke, jer oni oblikuju i proizvode stvarnost. Zbog toga se, zaključuju tuženi I i IV reda, moralna odgovornost mora utvrđivati kroz stalni kritički dijalog, a beskompromisan « Monitor » moralni stav tužilac naziva mržnjom, zaboravljujući da govor protiv fašizma i mržnje nije govor mržnje. Na tekst koji je jasan poziv tužiocu i njegovim istomišljenicima na polemički dijalog, navode dalje, tužilac se, međutim, ne javlja polemičkim tekstrom, niti je do danas ponudio ijedan dokaz da je oklevetan, u javnosti ili u privatnoj tužbi protiv Nikolaidisa, a ni u ovoj gradanskoj, protiv « Monitora » i Nikolaidisa. Kusturica ignoriše evropsku tradiciju koju su ustanovili prosvjetitelji, ističu tuženi I i IV reda, pozivajući se na riječi Voltera, koji je svojim oponentima rekao : « Meni je odvratno to što govorite, ali ču se uvijek boriti za vaše pravo da govorite », pa zahtijeva od suda da osudi ideje koje Nikolaidis iznosi u « Monitoru » i presudi u njegovu korist. On od suda traži ono što sud ne može i ne smije, razvijaju tuženi svoju tezu, da presuduje o vrijednosnim stavovima, te da bude arbitar u sukobu mišljenja između slavnog reditelja Emira Kusturice i uglednog balkanskog pisca Andreja Nikolaidisa. Naglašavaju da su javnost i Helsinski komitet za ljudska prava već upozorili da je takva sudska praksa neprihvatljiva i suprotna sa evropskim standardima o ljudskim pravima i slobodi govora. Ukazuju da je Helsinski komitet upozorio da je u inkriminisanom tekstu « Dželatov šegrt », citiraju – « režiser Kusturica kritikovan zbog njegove političke aktivnosti i tu nema govor da je napadnuta njegova privatnost ». Navodi se i da je tužba protiv « Monitora » i Nikolaidisa zloupotreba suda u cilju da se « zaustavi kritika bilo čijih političkih aktivnosti ... u pitanju je ozbiljan napad na slobodu izražavanja ». Radi, kako su naveli, boljeg uvida u karakter tužbe, ističu da je « Monitor », još 1995. godine pisao o Kusturičinom javnom i umjetničkom angažmanu u korist Miloševićevog režima, ali Kusturica tada nije ni javno reagovao, niti ih tužio, jer je tada bilo očigledno da je zagovornik i propagator Miloševićevih ratnih ciljeva. U tom smislu konstatuju da se iz Kusturičine tužbe ne vidi što on smatra neistinom, da li navode da je svojevremeno stao na stranu Slobodana Miloševića i njegovih dželata u Bosni, ili da Slobodan Milošević nije zločinac, a njegovi nijesu bili dželati u Bosni. Na to pitanje sami odgovaraju tvrdnjom da « Monitorovo » stanovište

recizno iskazuje naslov inkriminisanog članka « Dželatov šegrt », ističući i da se sa « Monitorom » slažu hiljade intelektualaca sa teritorije bivše Jugoslavije i svi su oni potpisali Peticiju bosanskog PEN-a i « Durieux » iz Zagreba, u kojoj se eksplisitno kaže da je istina sve što je Nikolaidis napisao u inkriminisanom tekstu, a « Monitor » objavio. Dakle, konstatuju, « Monitor » o Kusturici nije objavio ništa što nije poznato i drugim ljudima, ništa što ne misle i tvrde najumnije glave bivše nam zajedničke zemlje, pri čemu su brojni domaći i strani mediji pisali isto što i « Monitor ». Posebno naglašavaju da dio teksta u kojem se komentariše Kusturičina izjava da je u međuvremenu postao Srbin i pravoslavni hrišćanin, nije ulaženje u rediteljevu privatnost i osporavanje « prava tužioca na vjersko, nacionalno i svako drugo opredjeljenje ... », kako stoji u tužbi. To je, naravno, znao i novinar uglednog « Figaroa », navode dalje, jer, u protivnom, razgovora o Kusturiću u vjerskom i nacionalnom statusu ne bi ni bilo. Budući da Kusturica u intervjuu kaže « Moj otac je rođen kao musliman, ali je prije svega bio Srbin », zdravom logikom, Nikolaidis zaključuje : « Budući da je mrtvoga oca proglašio Srbinom koji je klanjao », što tužba smatra uvredom, a logika ispravnim zaključivanjem, jer, ako je Kusturićin otac bio « musliman, ali « prije svega Srbin », tuženi I i IV reda zaključuju da je bio Srbin muslimanske vjere. On dakle, nije bio Srbin ateista, a obaveza je svakog muslimanskog vjernika da se moli, pri čemu je u Islamu klanjanje sastavni dio molitve i tu nema ničeg uvredljivog ili netačnog. Objasnjavaju u tom pravcu da je u Kurantu, u 8. suri « Plijen », ajet 3., molitva i klanjanje ono po čemu se prepoznaju muslimani : « pravi su vjernici samo oni koji molitvu obavljaju ». Ne može biti musliman čovjek koji se ne moli – Kuran je tu jasan, pa je sam poslanik Muhamed, kako je zabilježeno u najautentičnijim zbirkama hadisa – Buhari – inoj i Muslimovoj zbirci, tvrdio da su molitva i klanjanje jedan od 5 stubova na kojima počiva Islam. Čin klanjanja Allahu, navode dalje, dakle, osnova je Islama, koji je neodrživ bez tog čina i to je ono što presudno određuje Islam i muslimane, tako da tu ničeg uvredljivog ne može biti. Zato tužbeni zahtjev tužioca smatraju smiješnim, dodajući da bi za isplatu traženog iznosa Nikolaidisu trebalo minimum dvije stotine godina rada, samo zbog toga što su Nikolaidis i « Monitor » javno osporili tužičeve javno iznesene vrijednosne sudove. U prilog svoje tvrdnje da su potpuno proizvoljni, bez pravne zasnovanosti, a naročito ozbiljnog misaonog, logičnog i suštinskog viđenja Nikolaidisovog teksta, navodi tužbe, ističu da je Nikolaidis novinar, esejista, istraživač i pisac, a ne novinar pijačne rubrike ili izvještač sa nekog pretresa dilerima heroina, kakvog ga tužba želi predstaviti. Na temelju navedenog smatraju da ne može biti govora o primjeni čl. 20. Zakona o medijima i čl. 200. ZOO-a, jer tuženi IV reda nije iznio neistinе u svom tekstu, a što eksplisitno potvrđuju brojni članci i peticije koje su se pojavile nakon objavlјivanja, protiv njega donijete, prvostepene krivične presude, od kojih posebno ukazuju na tekstove Veljka Radovića («Vijesti», od 27.11.2004.), Ljiljane Dufgrana Boričić, predsjednice švedskog PEN-a (švedski «Ekspresen», a prenijele « Vijesti », od 05.12.2004.), Don Branka Sbutegе (« Monitor », od 18.02.2005. godine), izjavu slovenačke književnice Svetlane Slapsek, u emisiji « Peščanik », na «B92», intervju Milorada Vučelića dat u « Plabou », u kome ovaj opisuje svoje druženje sa tužiocem, dok se tužilac visoko kotirao u Miloševićevom režimu. Naglašavaju da navode tuženog IV reda potvrđuje i sam tužilac u intervjuu objavljenom u «NIN-u», u kojem istaknuti novinar tog lista konstatuje da se Sarajevo odreklo Kusturice, na šta tužilac, ne negirajući, nevješto pokušava da objasni tu situaciju navodima da su ljudi koji su bili na vlasti za « koje je optužen da su bili u prijateljskoj

vezi očigledno vukli pogrešne korake», te da je « Miloševićeva osnovna greška to što je mislio da Srba ima 250 miliona i što nije imao dvije atomske bombe u džepu ». Tužilac je u tom intervjuu, ističu tuženi I i IV reda, bio eksplicitan da je Milošević značka koje se ne odriče, ali i pored te «odanosti», odmah nakon toga, govori o reviziji, riječima « moja ideja o Miloševiću onda i sada, kao i sve što u ljudskom životu postoji, podleže reviziji ». Tuženi I i IV reda podsjećaju da tužilac u inicijalnom intervjuu objavljenom u « Figarou » govor o relativizmu, pa mu je i moral relativna stvar, nakon čega dodaju da se o reviziji i relativizmu govori onda kada se pravi distanca od prethodnih stavova. Sa tim u vezi postavljaju pitanje, doslovce : « Ako sam tužilac ima potrebu za revizijom svog mišljenja, kako tuženi mogu biti odgovorni ako ga podsjećaju na to ranije mišljenje koje je javno iznoso i demonstrirao na razne načine? ! », dodajući tome i : « Možda je najgore što nas tužilac želi teško prestrašiti namjerom na nasilnu potpunu amneziju prošlosti, zamračenja umu, što je gore od neslobode ». Smatraju da bi tužilac na Nikolaidisovu i « Monitorovu » kritiku trebao odgovoriti tekstom koji će mu prvočuveni sa zadovoljstvom objaviti, jer bi ta polemika bila značajna Kusturićin i « Monitor » doprinos razvoju slobode mišljenja u Crnoj Gori.

Rezimirajući pravne i činjenične aspekte predmeta, u smislu čl. 306. ZPP-a, punomoćnik tuženih I i IV reda, u završnom izlaganju, je ostao pri prethodno navedenom, ističući da je odnosni tekst objavljen u cilju pokretanja otvorene javne debate u okviru oviranja problema suočavanja sa prošlošću pojedinih istaknutih javnih ličnosti i njihovog držanja tokom burnih vremena na teritoriji bivše SFRJ. Posebno naglašava da je tužilac i sam više puta davao intervjue i izjašnjavao se o tom ratnom vremenu, kao i o svojoj nacionalnoj pripadnosti, držanju pojedinih strana tokom rata u Bosni i Hercegovini, koja su mišljenja vrlo često varirala. Nalazi cijelishodnim da ukaže i kako je tuženi IV reda, kao autor predmetnog teksta, i sam sa prostora sa kojih potiče i tužilac, pa je i te kako upoznat sa situacijom na tim prostorima, kao i držanjem pojedinaca po izbijanju sukoba i njihovim eventualnim priklanjanjem nekoj od strana u sukobu. Taj tekst, inače, zaključuje punomoćnik tuženih I i IV reda, izražava samo stavove tuženog IV reda i ne sadrži nikakve činjenične navode, a osim toga tužilac je neprimjereno odredio visinu tužbenog zahtjeva, obzirom da nije pružio судu ni jedan dokaz da je pretrpio tešku duševnu bol, koja bi mogla opravdati zahtjev za dosuđenje tako visoke svote novca. Konačno je predložio da se u odnosu na tužene I i IV reda tužbeni zahtjevi u cijelosti odbije kao neosnovani.

Troškove postupka je tražio po AT-u, na ime zastupanja na ročištima i sastava podnesaka.

Izjašnjavajući se na navode iz tužbe drugotuženi je u odgovoru na tužbu preko punomoćnika osporio osnovanost i visinu tužbenog zahtjeva tužioca ističući prigovor nedostatka pasivne legitimacije na njegovoj strani, jer se sa tužiocem ne nalazi u bilo kakvom materijalno-pravnom odnosu. Pojašnjava u tom smislu da je nedjeljnik « Monitor » upisan kod tadašnjeg registra Privrednog suda u Titogradu, rješenjem, Fi. br. 2415/95, od 26.09.1995. godine, kao dio preduzeća – poslovna jedinica « Montenegropublic » DOO Podgorica, dok je rješenjem istog suda, Fi. br. 2414/95, od 26.09.1995. godine, upisana « Antena M », kao dio preduzeća – poslovna jedinica « Montenegropublica » DOO Podgorica, a rješenjem Privrednog suda u Podgorici, Fi. br.

, od 03.04.1996. godine, upisan je « Studio Mouse», kao dio preduzeća – poslovna jedinica, « Montenegruplic » DOO Podgorica. Dalje je naveo da je drugotuženi, « nastao » konačnom odlukom, od 17.02.2003. godine, o restrukturiranju društva NIP « Montenegruplic » DOO Podgorica, podjelom na tri nova posebna privredna društva i to : « Monitor » DOO Podgorica, « Antena M » DOO Podgorica i « Studio Mouse » DOO Podgorica, te upisom kod Centralnog registra Privrednog suda u Podgorici. Odlukom i Planom restrukturiranja, od 17.02.2003. godine, u skladu sa Uslovima restrukturiranja « Montenegruplic » DOO Podgorica, od 09.12.2002. godine, navodi dalje, izvršeno je restrukturiranje privrednog društva « Montenegruplic » DOO Podgorica podjelom na tri nova privredna društva, prethodno pomenuta. Zaključuje da je konačna odluka o restrukturiranju, kako je navedeno, donijeta dana 17.02.2003. godine, pa je tada i izvršen upis drugotuženog kod Centralnog registra Privrednog suda u Podgorici. Navodi da su od dana podjele i upisa – registracije, novoosnovana društva potpuno odvojena, nezavisna privredna društva, koja samostalno odgovaraju za nastale obaveze. Budući da je, po tvrdnji tužioca, štetni događaj nastao dana 28.05.2004. godine, odnosno, nakon upisa drugotuženog kod CPRS-a, to ne postoji bilo kakva obaveza drugotuženog u vezi radnje tuženih I i IV reda, te pomenute štetne posljedice po tužioca. Mišljenje je kako je i inače, tužbeni zahtjev u cijelosti neosnovan, jer odnosni članak sadrži vrijednosni sud autora teksta o tužiocu, koji nije podložan provjeri, pored čega je i visina tužbenog zahtjeva previšoko postavljena, pa nije u skladu sa postojećom sudskom praksom.

U završnom izlaganju, ostajući kod iznijetog i ističući da se u svemu slaže sa navodima punomočnika tuženih I i IV reda, konačno je predložio da se tužbeni zahtjev u odnosu na drugotuženog odbije kao neosnovan.

Troškove postupka je tražio za sastav odgovora na tužbu i na ime pristupa na ročištima, po AT-u.

Trećetuženi je u odgovoru na tužbu preko punomočnika ospori osnovanost i visinu tužbenog zahtjeva, prije svega, zbog nedostatka pasivne legitimacije na svojoj strani, iznoseći pri tome argumentaciju, u suštini istovjetnu navodima kojima je takav prigovor obrazložio i drugotuženi, ističući da je III tuženi upisan u Centralni registar Privrednog suda kao samostalno pravno lice dana, 25.02.2003. godine pod registsarskim brojem 5-0161970/001. Opreza radi, osnovanost tužbenog zahtjeva osporava i navodima da tuženi IV reda u svom autorskom napisu pod naslovom « Dželatov šegrt » nije narušio zakonom zaštićeni interes tužioca, niti iznosio neistinite tvrdnje koje se tiču njegovog privatnog ili profesionalnog života, znanja i sposobnosti. Tvrdi da navodi iz tog teksta, potencirani tužbom, ili se uopšte ne odnose na tužioca, kao npr. « Propagandna mašina tog vremena ... », ili predstavljaju vrijednosne sudove autora, odnosno njegovo mišljenje o pojavama, događajima i ličnostima u jednom vremenu, na čije iznošenje ovaj ima pravo u smislu čl. 4. st.1. Zakona o medijima. Prijhvatanje rezonovanja tužioca, navodi dalje, bukvalno bi značilo da ni jedan novinar ne bi smio napisati negativno mišljenje o ponašanju i djelovanju bilo kojeg pojedinca, jer bi to mišljenje bilo sankcionisano u sudskom postupku u zavisnosti od subjektivnog doživljaja tog pojedinca, čime bi u potpunosti bila obesmišljena uloga medija i novinarska profesija, pa mediji ne bi ni postojali, a informisanje bi se svelo na izdavanje biltena, kataloga i « Službenog lista ».

U svom završnom izlaganju, konačno je predložio da se tužbeni zahtjev odbije kao neosnovan, navodeći, takođe, da je u svemu saglasan sa navodima punomoćnika tuženih I i IV reda.

Troškove postupka je tražio za sastav podnesaka i zastupanje na ročištima, po AT-u.

U dokaznom postupku sud je pročitao rješenje Sekretarijata za informacije SRCG, Titograd, br. 02-637, od 09.10.1990. godine, pročitao tekst objavljen u listu « Monitor », dana 28.05.2004. godine, sa nadnaslovom : « Emir Kusturica, pravoslavni Hrišćanin » i naslovom : « Dželatov šegrt », pročitao tekstove, pod naslovima : « Divlja estetika podzemlja », objavljen u « Vijestima », od 27.11.2004. godine, te : « Pripadam srpskoj kulturi », objavljen u « NIN-u », od 27.01.2005. godine, pa redom, tekstove, sa naslovima : « Kako ubiti sjećanja », objavljen u « Monitoru », dana 11.02.2005. godine, « Pravoslavno čudo », objavljen u « Monitoru », od 11.02.2005. godine, « Zevsov gnijev » i « Kao nekad », objavljene takođe u « Monitoru », od 11.02.2005. godine, « Osveta prerušene prošlosti », objavljen u « Monitoru », od 19.11.2004. godine, u kojem su istog dana objavljeni i tekstovi, naslovi : « Odbrana ideje slobode », « Presuda crnogorskom društvu », « Kusturica je bio dio Miloševićevog propagandnog sistema », « Neophodna dekriminalizacija klevete », pročitao tekst sa naslovom : « Sudija Evica Durutović utvrdila da Kusturica nije bio blizak sa Miloševićem », izvršio uvid u i fotografiju, u okviru upravo pomenutog teksta, objavljenog u « Vijestima », od 13.11.2004. godine, pročitao članak sa naslovom : « Nikolaidisa je osudio nacionalistički sud », objavljen u « Vijestima », od 17.11.2004. godine, te : « Presuđuje se « kleveti » a ne dželatu i njegovim šegrtima », pročitao tekst sa naslovom : « Kusturica ponovo među nama », objavljen u « Monitoru », od 26.11.2004. godine, pa : « Zar je to Crna Gora koja želi da se razlikuje od Srbije », objavljen u « Vijestima », od 15.11.2004. godine, kao i tekstove, pod naslovom : « Peticija solidarnosti sa osuđenim Nikolaidisom », « Kažnjavanje kritičkog mišljenja », objavljen u « Vijestima », od 19.11.2004. godine, tekst pod naslovom : « Cijena manjka etosa », objavljen u « Monitoru », od 18.02.2005. godine, tekst naslovjen : « Emir ne voli podsjećanja », objavljen u « Vijestima », od 05.12.2004. godine, tekst sa naslovom « Obraz na službenom putu », objavljen dana 19.12.2004. godine, u « Feral Tribune », tekst, naslovi : « Zlokobne političke i kulturološke posljedice za današnju Crnu Goru », objavljen u « Vijestima », te tekst sa naslovom : « Povratak famoznog verbalnog delikta », objavljen u « Vijestima », dana 16.11.2004. godine, pročitao izjavu Svetlane Slapsak, datu u emisiji « Peščanik », na « B92 », pročitao odluku o restrukturiranju Društva NIP « Montenegrpublic » DOO Podgorica, od 17.02.2003. godine, te Plan restrukturiranja istog Društva, od 17.02.2003. godine i zapisnik NIP « Montenegrpublic » DOO Podgorica, takođe od 17.02.2003. godine, pročitao odluku o pokretanju postupka restrukturiranja Društva NIP « Montenegrpublic » DOO, Podgorica, podjelom na tri posebna privredna društva, od 09.12.2002. godine, pročitao potvrde Privrednog suda u Podgorici, br. 5-016-1951/001, od 25.02.2003. godine, br. 5-0161970/001 od 25.02.2003. godine, br. 671/03, od 16.07.2003. godine i br. 5-0161951/003, od 29.06.2004. godine, izvršio uvid u impresum, br. 710, kao i u prilog, br. 3, rješenja Privrednog suda u Podgorici, Fi. br. 1771/90, od 26.09.1990. godine, izvršio uvid u Ugovor o osnivanju preduzeća u privatnoj

vojini « Montenegruplic », od 21.09.1990. godine, pročitao rješenja Privrednog suda u Podgorici, Fi. br. 1771/90, od 26.09.1990. godine i Fi. br. 2414/95, od 26.09.1995. godine, pročitao odluke o organizovanju dijela preduzeća, od 15.09. 9518.09.1995., i 20.03.1996. godine, pročitao rješenje Privrednog suda u Podgorici, Fi. br. 771/96, od 03.04. 1996. godine, izvršio uvid u prilog, br. 5, koji je sastavni dio rješenja Privrednog suda u Podgorici, Fi. br. 2414/95, od 26.09.1995. godine i prilog, br.5, uz rješenje istog suda, Fi. br. 771/96, od 03.04.1996. godine, pročitao odluku o usklađivanju sa Zakonom o privrednim društvima, NIP « Montenegruplic » DOO Podgorica, od 14.09.2002. godine, izvršio uvid u početnu registraciju Privrednog suda u Podgorici, br. 1-1577/00, br. 5-0145613/001 i br. 5-0162006/001, pročitao potvrdu o nepostojanju evidencije u Centralnom registru Privrednog suda u Podgorici, od 03.03.2003. godine, kao i potvrdu o registraciji, izdatu od strane istog registra, pod oznakom, br. 5-0161951/003, od 29.06.2004. godine, izvršio uvid u Oglas, objavljen u « Službenom listu RCG », br.5, od 30.01.2003. godine, izvršio uvid u spisak potpisnika Peticije za podršku Andreju Nikolaidisu, sa 1.183 potpisa, poslije čega je pročitao tekstove sa naslovima : « Podsjetnik na jedan raniji slučaj » i « Hvala lepo », objavljene u listu « Vreme », dana 08.03.2003. godine, autora Biljane Srblijanović.

Na osnovu savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, u njihovoj međusobnoj povezanosti, kao i na osnovu rezultata cijelokupnog postupka, shodno čl.9.ZPP-a, ovaj sud nalazi da tako utvrđeno činjenično stanje ne upućuje na pravnu posljedicu koja se tužbom traži.

Svaka stranka je naime, dužna da iznese činjenice i predloži dokaze na kojima temelji svoj zahtjev, pri čemu, saglasno čl. 217. ZPP-a, dokazivanje obuhvata sve činjenice koje su važne za donošenje odluke.

U tom smislu, tužilac je morao dokazati da mu je tekstom sa uvodnikom : « Emir Kusturica, pravoslavni Hrišćanin » i naslovom : « Dželatov šegrt », čiji je autor tuženi IV reda Andrej Nikolaidis, objavljenim u listu osnivača, sada prvotuženog, « Monitor », od 28.05.2004. godine, narušen Zakonom zaštićeni interes ili povrijedena čast i integritet, iznošenjem ili prenošenjem neistinitih navoda o njegovom životu, znanju i sposobnostima, u smislu čl. 20. Zakona o medijima («Sl. list RCG », br. 51/02, 62/02), usled čega bi pretrpio duševne bolove zbog povrede ugleda, časti, slobode i prava ličnosti, iz čl. 200. st.1. ZOO-a.

Tužilac, međutim, prema ocjeni ovog suda to nije dokazao u ovoj pravnoj stvari.

Pri tome, sadržinu odnosnog teksta, svaku riječ pojedinačno i sve zajedno, a naročito djelove teksta koje tužilac citira tužbom kao posebno štetne, ovaj sud je cijenio u vezi sa nespornim činjenicama da je tužilac filmski reditelj poznat po svom radu u toj oblasti domaćoj i svetskoj javnosti, ali i po izjavama o političkim pitanjima, uopšteno rečeno, dok je autor tog teksta, sada tuženi IV reda, pisac, novinar, kritičar, koji se u svojoj kolumni u Crnogorskom nezavisnom nedjeljniku « Monitor », u konkretnom, nije bavio profesionalnim angažmanom tužioca, kao takvim, niti njegovom privatnošću, već je sa svog stanovišta reagovao na politička, nacionalna, vjerska i istorijska gledišta koja je tužilac prethodnim medijskim izjavama učinio predmetom javne polemike.

U tom kontekstu, sud je cijenio činjenicu da se tužilac već duži niz godina izjašnjavao i iznosio svoje stavove o tragičnim zbivanjima na teritoriji nekadašnje jugoslovenske republike Bosne i Hercegovine, a i šire, što je, nesumnjivo, moralo privući znatnu pažnju domaćih i stranih medija, pa i ukupne javnosti.

Stavovi tužioca o političkim, u najširem smislu, te, konkretnije, nacionalnim, vjerskim, istorijskim, geostrateškim i ostalim javno razmatranim pitanjima relevantni su za ovu pravnu stvar, jer je, imajući u vidu ta javno iznijeta gledišta, ovaj sud uvjerenja da je odnosnim tekstom tuženi I reda, u čijem listu je objavljen autorski tekst tuženog IV reda, samo reagovao na mišljenje tužioca i izjave koje je davao u kontinuitetu, naravno, sa aspekta svog stanovišta, koje je, evidentno, dijametralno suprotno tužiočevom.

Prevashodno, u prilog pravnog gledišta da su tekstrom naslovljenim sa : « *Dželatov segret* », tuženi I i IV reda vrijednosnim sudovima – ne činjeničnim tvrdnjama – kritikovali tužioca zbog njegovih političkih statova, a da mu pri tome nijesu ugrozili privatnost, sud nalazi za potrebno da ukaže kako tužilac nije osporio tačnost navoda iz odgovora na tužbu tuženih I i IV reda da je povod odnosnom tekstu, primarno, bio njegov intervj u objavljen u uglednom francuskom listu « *Le Figaro* », u kojem tužilac nije iznosio svoje viđenje, za njegovog sagovornika, aktualnih pitanja iz domena estetike i filmske umjetnosti, već političke stavove o prošlosti i sadašnjosti naroda bivše Jugoslavije. Po navodima tuženih I i IV reda, koje protivna strana nije pobila, u smislu st.1. čl. 217. ZPP-a, tužilac je tom prilikom obrazlagao svoje mišljenje da u ratu u Bosni i Hercegovini nije bilo « *nacije koja je u pravu, nacije koja to nije, napadača i napadnutog* ». Tužilac, koji je novinaru « *Le Figaroa* » tada izjavio i : « *Moj otac je rođen kao Musliman, ali je prije svega bio Srbin* », nadalje, nije sporio da je taj tekst prenijela i podgorička « *Pobjeda* ».

Pored tih reprezentativnih izjava iz pomenutog intervju francuskom listu, uvidom u članak koji je tuženi I reda objavio u listu « *Monitor* », dana 11.02.2005. godine, pod naslovom : « *Tako je govorio Emir Kusturica* » ovaj sud je stekao dodatna saznanja o izjavama tužioca datim u toku minule decenije i dalje, od kojih su tim tekstrom prvočuženog izdvojeni citati nekih izjava tužioca sa kojima prvočuženi polemiše, ne samo objavljinjem odnosnog autorskog teksta tuženog IV reda, već, uopšte, svojom uredivačkom politikom. To je i opštepoznata činjenica, koju osim toga potvrđuje više tekstova, u koje je ovaj sud takođe izvršio uvid u dokaznom postupku. Prema citatima izjava koje prvočuženi objavljuje u tekstu o kojem je riječ, tužilac je novinaru lista « *Mladost* », 1988. godine, izjavio : « *Strašno se slažem sa čovjekom koji se istinski predaje svom poslu. To je Slobodan Milošević, kojeg se mnogi boje jer bi vjerovatno željeli da Srbija dobije demokratiju zapadnoevropskog, haotičnog tipa. Slobodno će sve pobijediti jer je opasan čovjek* ». Po istom izvoru, tužilac je avgusta 1993. godine listu « *Borba* », dao izjavu : « *Nikako ne mogu razumjeti kako to da su se Muslimani u ovom ratu opredijelili za stranu koja je slabija ... Očigledno je da su slabo procijenili, jer su morali savezništvo sklopiti sa pobjedničkom stranom. A to su bosanski Srbi* », te, 1995. godine, francuskom « *Figaro* », izjavu : « *Srbi su gađali Sarajevo da bi malo uplašili Muslimane* », pa : « *Miloševićeva osnovna greška je što je mislio da Srba ima 250 miliona i što nije imao dvije atomske bombe u džepu* », koja izjava je objavljena u listu « *NIN* », 2004. godine. List « *Vreme* », prenosi « *Monitor* » te navode u istom članku, 2001. godine, objavio je

izjavu tužioca : « Mislio sam da je Jugoslavija trebalo da dobije nekog Srbina za predsjednika i to je moj istorijski idealizam zbog koga pristajem da stradam ». O političkim, nacionalnim, vjerskim i drugim ubjedenjima tužioca, te, što je od posebnog pravnog značaja u ovoj parnici, činjenici da je u dužem vremenskom periodu, medijima, javnost obavještavao o njima, ovaj sud zaključuje i iz teksta objavljenog u listu « NIN », dana 27.01.2005. godine, pod uvodnikom « Emir Kusturica, režiser » i naslovom : « Pripadam srpskoj kulturi », u kojem tužilac ponavlja neke od izjava o kojima je prethodno bilo riječi, posebno izjavu : « Miloševićeva osnovna greška je što je mislio da Srba ima 250 miliona i što nije imao dvije atomske bombe u džepu. Onda bi ta priča bila drugčija. Ali, u postavci svijeta, u geostrateškim sukobima, mi bismo ... kako god okreneš. I s njim i bez njega ... ». Tada je tužilac izjavio da je Slobodan Milošević « njezina značka, koje se ne odriće uopšte », jer njegova ideja onda i sada, kao i sve što u ljudskom životu postoji, podleže reviziji.

Tužilac u ovoj parnici nije ustvrdio da citirane izjave nijesu vjerno prenijete javnosti.

Dakako, neotudivo je pravo tužioca da i posredstvom mas medija upoznaje domaću i svjetsku javnost o svemu što može biti predmet njenog interesovanja, pa i o svojim nadasve političkim stavovima razmatranim po ovim pitanjima, očekujući, međutim, da usled reagovanja onih koji drugačije misle o tom istom, njegovi stavovi budu povod oštih polemika.

U konkretnom slučaju prema mišljenju suda je upravo o tome riječ.

Članom 20. Ustava Republike Crne Gore jemči se nepovredivost psihičkog i fizičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava, kao i dostojanstvo čovjeka i njegova sigurnost, dok je čl. 15., predviđena jednakost građana pred Zakonom, a saglasno čl. 16. Ustava RCG svako je dužan da poštuje slobodu i prava drugih, dok je zloupotreba slobode i prava protivustavna i kažnjiva. Što je u ovoj stvari posebno bitno, čl. 34. st.2. Ustava RCG, jemči se pravo građana da u sredstima javnog obavještavanja izražavaju i objavljaju svoja mišljenja.

Međutim, te odredbe u istoj mjeri kao za tužioca, važe i za tužene I i IV reda, što će reći da su tekstom pod naslovom « Dželatov šegrt », objavljenom u « Monitoru », osnivač medija i autor iznijeli samo svoje mišljenje, kao reakciju na vrijednosne sudove tužioca.

Navodima iz predmetnog teksta : « Propagandna mašina tog vremena bila je, otud, zasnovana kako na nemoralu, tako i na gluposti. Novine i televizija nijesu bili samo ogavni, nego i pravljeni za idioote. Valjalo je biti neosjetljiv za ljudsku patnju, slijep za vlastitu krivicu, napokon i dovoljno glupav da bi se povjerovalo u vlastitu ispravnost. Ružni, glupi i pokvareni – takve je proizvodila propaganda Miloševićeve države. Kakve su budale tada defilovale kroz televizijske studije! Kakve su budalaštine štampale novine! Gotovo svako ko je imao nešto glupo a patriotsko da kaže, dobio je priliku da to i učini na državnoj televiziji, u Politici ili Pobjedi... », tuženi I i IV reda, nesumnjivo, nijesu narušili Zakonom zaštićeni interes tužioca, niči su mu povrijedili čast ili integritet, a nijesu iznijeli ili prenijeli ni neistinite navode o njegovom životu, znanju i sposobnostima. Ovo zato što su, van svake sumnje, u pitanju vrijednosni sudovi, čija

nost, ne podlježe provjeri, a, uostalom, prethodno citirani navodi se i ne odnose na tužioca. « Štetna » nije ni rečenica koja slijedi iza citiranih, kojom je autor naveo : « Jedna od najvećih medijskih zvijezda tog vremena bio je Emir Kusturica ».

Nijesu protivpravni ni sljedeći navodi iz odnosnog teksta : « Pokušajte se prisjetiti njegova zvijezda vrhunac dostiže u vrijeme najvećih zločina nad njegovim zemljacima, a slijedi sa završetkom rata u rodnoj mu Bosni. Kada je rat završen, kada su sa TV ekrana pratorjeni samozvani vojni analitičari, vraćare i političari koji su presnažno povjerovali kako su « Krajina i Bosna naše », iz medija je nestao i Emir Kusturica »..., kao ni : « .. te budući da više nikome nije trebao Bošnjak koji tvrdi kako su Srbi u pravu što zatiru islam u Bosni, Kusturica je bio manje atraktivan za medije ». Ovi navodi, kao i sljedeći : « Novi srpski nacionalizam, njegova renesansa zapravo, nedavno ga ponovo poteže kao moćno sredstvo za podizanje nacionalnog ponosa. I Kusturica je u Srbiji ponovo ono što je i bio – nešto poput patriotske vijagre » ... « Novi Kusturićin propagandni film bio je temeljno ispljuvan i otposlan kući »... « Intervju je dirljiv, jer otkriva čovjeka koji brani stavove u koje više ne vjeruje ni Slobodan Milošević, ukoliko je ikada i vjerovao », takođe, samo su vrijednosni sud o stavovima tužioca, u dužem nizu godina javno saopštavanih. Isto se odnosi na navode iz teksta koji tužilac neosnovano smatra štetnim, u smislu čl. 200. st.1. ZOO-a, kojima je tuženi IV reda samo prokomentarisao javno iznijete stavove tužioca, riječima : « Budući da je mrtvoga oca proglašio Srbinom koji je klanjao, a sebe, Emira » pravoslavnim hrišćaninom », bilo mu je lako da odabere « svoje » u ratu u Bosni. Prepoznao ih je u Karadžiću i Mlađiću. Nije bio tu da sa njima ispaljuje topovske salve po Crnom vrhu, Bjelavama i Baš-čaršiji, ali im je svojim umjetničkim i medijskim pregalaštвom kad god je mogao pružao alibi za svakog ubijenog muslimana koji nije želio da prizna da je portiјeklom « pravoslavni hrišćanin ».

Izjavama da je bivši predsjednik Republike Srbije, kojem međunarodni Tribunal u Hagu sudi povodom optužbe za zločine protiv čovječnosti, njegova značka koje se ne odrice, tužilac je samo potvrdio svoje ranije mišljenje o jednom vremenu i ljudima koji su personifikovali određene političke, ideološke i ostale ideje, i to u mas medijima, pa je, upravo, morao očekivati da će time izazvati reakciju onih koji misle drugačije i koji će o tome iznijeti svoje vrijednosne sudove, kao što je to učinjeno člankom pod naslovom « Dželatov šegrt ». Ideje politike koju je podržavao, budući konfrontirane sa idejama drugih ljudi, makar su oko toga svi saglasni, imale su tragične posljedice u užasima gradanskog rata koji je odnio desetine i desetine hiljada ljudskih života, pa je jasno da takav stav tužioca nije mogao proći nezapažen i bez komentara. Ovo posebno imajući u vidu izjave, tipa : « Miloševićeva osnovna greška je što je mislio da Srba ima 250 miliona i što nije imao dvije atomske bombe u džepu », te « Srbi su gađali Sarajevo da bi malo uplašili Muslimane », koje su morale biti posebno provokativne za komentar onih koji su mislili da je bombi i broja ljudskih žrtava i onako bilo previše, što je, evidentno, i smisao predmetnog teksta. Da tuženi I i IV reda nijesu pogrešno protumačili stavove tužioca, na koje su reagovali odnosnim tekstom, pored citiranih izjava koje su toliko decidne da otklanjaju svaku razumnu sumnju, potvrđuje i fotografija na kojoj je tužilac slikan sa licima blisko povezanim ondašnjem političkom lideru.

Sloboda ubjeđenja i savjesti, sloboda vjerovanja, javnog ili privatnog isповijedanja vjere, kao i sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti, takođe su ustavne kategorije, pa je tužilac, u svakom slučaju, mogao izjaviti : « Moj otac je rođen kao

usliman, ali je prije svega bio Srbin», u pominjanom intervjuu, datom novinaru francuskog lista.

Time je, pak, tužilac i taj dio svoje intime učinio dostupnim javnosti i predmetom javnih polemika, koje su se, u vezi sa političkim kontekstom i te njegove izjave, jednostavno, morale očekivati, imajući u vidu vrijeme i istorijske (ne)prilike povodom kojih su date. Da tužilac nije svjetski poznata ličnost u svijetu filmske umjetnosti, koja je svoja prava koristila i u pogledu javnog iznošenja stavova po pitanjima politike, subjektivnog političkog doživljaja i rasuđivanja, sociooloških, istorijskih, nacionalnih, vjerskih i drugih tema, sve u vezi sa činjenicom da mu otac jeste bio Musliman, njegove izjave ne bi izazvale toliku pažnju medija, i, konkretno, tuženih I i IV reda.

Budući da to nije slučaj, jer tužilac sve to jeste, a mora se imati u vidu i etničko-vjerski korpus sa kojim je makar od strane javnosti tužilac identifikovan do davanja odnosnih izjava, reakcija prvotuženog je konkretizacija ustavne kategorije o slobodi štampe, zajemčene međunarodnim i domaćim propisima.

Citiranim navodima iz teksta objavljenog u «Monitoru», dana 28.05.2004. godine, pod uvodnikom : « *Emir Kusturica, pravoslavni Hrišćanin* » i naslovom : « *Dželatov Segrt* », kao i ostalim navodima tog članka, osim već citiranih, posebno, onim : « *Kad se tako shvati moral, sve je moguće, pa i braniti ljude koji su bombardovali grad u kojem je rođen, moguće je i stati na stranu dželata u Srebrenici* » ... « *On zna da mnogo od onoga što je stekao duguje upravo magarcima* » ... « *Otišao je u Holivud, u maticu korporacijskog svijeta, tražeći uspjeh. Snimio je grozni film. Propao je. Onda je shvatio da je antiglobalista. Kao i svaki pravi antiglobalista i borac protiv velikih korporacija, puši skupocjene kubanske cigare koje proizvode djeca čija je mjesecna plata manja od cijene nekoliko kapljica losiona za brijanje kojim Emir ujutro umije lice ...* », objektivno, tužilac se mogao osjetiti uvrijedjenim.

Međutim, to ne znači da je i oštećen, u smislu čl. 200. st.1. ZOO-a, da bi uspio sa predmetnim zahtjevom za naknadu štete. Kritika tuženih I i IV reda, sadržana u odnosnom tekstu, u cijelosti se odnosila na političke stavove tužioca, uz primjetan pokušaj da se odgovori i obzirom na činjenicu da takav, krajnje suprotan pristup pitanjima koja su obilježila tragična dešavanja u nedavnoj prošlosti, iznosi svjetski poznata javna ličnost, putem sredstava masovnih komunikacija, čija riječ, zato, ima osobitu specifičnu težinu za kreiranje javnog mnenja. Ne može biti sumnje da su tuženi I i IV reda to učinili vrijednosnim sudovima – izražavanjem mišljenja, koje ne sadrži činjenične konotacije, u smislu da je tužilac « tada i tada ..., u tom i tom listu » ili nekom drugom mediju, mjestu ili okolnostima, decidno naveo kako su « *Srbi u pravu što zatiru islam u Bosni ...* ».

Smisao odnosnog teksta tuženih I i IV reda se mora cijeniti u vezi sa prethodnim stavovima tužioca i, što je posebno bitno, ne mimo konteksta na koji upućuje taj tekst, kada se tumači u cjelini, bez analize van te cjeline, kašto se to čini tužbom, kojom su prenaglašene premise u vezi sa « ... zatiranjem islama u Bosni ... » ili « *alibijem za svakog ubijenog muslimana ...* ». Očigledno je da su ti navodi, a posebno oni o profesionalnoj djelatnosti tužioca ili njegovoj sadašnjoj vjerskoj orijentaciji, takođe, reakcija na političke stavove tužioca, manifestovane kroz već citirane izjave, jer su u ukupnosti komentarisani kroz politička opredjeljenja tužioca, a predmetnim tekstom je u tom smislu iznijeto njihovo mišljenje da je tužilac takvim pristupom « tvrdio kako su Srbi u pravu što zatiru Islam u Bosni ». Očita je reakcija tuženih I i IV reda na politički angažman tužioca i iz djelova odnosnog teksta : « *Novi Kusturičin propagandni film bio je temeljno ispljuvan i*

otposlan kući», pa : « Intervju je dirljiv, jer otkriva čovjeka koji brani stavove u koje više ne vjeruje ni Slobodan Milošević ...» ... « Emir neće da bude musliman .. Budući da je mrtvoga oca proglašio Srbinom koji je klanjao, a sebe, Emira «pravoslavnim hrišćaninom», bilo mu je lako da odabere «svoje» u ratu u Bosni ...». Ako su tuženi I i IV reda tako izrazili svoje mišljenje o mišljenju tužioca, za koje je i sam tužilac u jednoj od citiranih izjava priznao da sve u životu podliježe reviziji, onda je u istom logičkom nizu i nije van konteksta navod iz odnosnog teksta da je takvim pristupom, obzirom na njegovu medijsku reputaciju i porijeklo, tužilac : « .. svojim umjetničkim i medijskim pregalaštvom kad god je mogao pružao alibi za svakog ubijenog muslimana koji nije želio da prizna da je porijeklom « pravoslavni hrišćanin» i da je branio « ljude koji su bombardovali grad u kojem je rođen», u kom slučaju, po njima, « moguće je i stati na stranu dželata u Srebrenici».

Nameće se iz izloženog, a cijenjenog u vezi sa već citiranim normama, da za presudjenje u ovoj parnici nije od odlučnog značaja odgovor na pitanje da li se objavljinjem takvih stavova, koje sadrži članak sa metaforom u naslovu : « *Dželatov šegrt*», kao reakcijom na njegove prethodno, u više navrata i u dužem vremenskom periodu iznijete stavove, tužilac zaista našao uvrijedjen, pa u krajnjem, ni da li su ti navodi mogli narušiti njegovu čast i ugled. Od krucijalnog pravnog značaja je to što tim člankom tuženi I i IV reda nijesu zloupotrijebili slobodu izražavanja, da bi ova, bila podvrgнутa građanskoj sankciji, koja se, bez činjeničnog i pravnog utemeljenja, traži tužbom.

Da je i naslov « *Dželatov šegrt*» metafora, nedvosmisleno se da zaključiti i iz sljedećih navoda teksta kojim je naslovljen : « *Emir Kusturica se dosljedno drži Andre Žida, koji je tvrdio da je naša dužnost stati na stranu dželata, ne žrtve. Kada je tako, dželati vas drže za svoga, žrtve za dželata. Zavrijediti poštovanje dželata a prezir žrtve – eto definicije onoga što za života sebi ne bi smio dozvoliti niti jedan pravoslavni hrišćanin.*»

Shodno st.1. čl. 10. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, svako ima pravo na slobodu izražavanja, koje pravo uključuje slobodu posjedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i sopštavanja informacija, bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice.

U konkretnom, budući da se radi o mišljenju tuženih I i IV reda, javno publikovanom u « Monitoru», sve mimo odbijanja tužbenog zahtjeva bilo bi kršenje citiranih odredbi obavezujućeg međunarodnog dokumenta, kao i čl. 2. Zakona o medijima, kojim je normirano da Republika Crna Gora garantuje pravo na nesmetan rad medija, zasnovan na slobodi izražavanja mišljenja.

Sve odredbe Zakona o medijima, pa i one po kojima je osnivač medija odgovoran za objavljene programske sadržaje, te da lice kojem je objavljinjem programskog sadržaja narušen zakonom zaštićeni interes, povrijedena čast ili integritet, iznijeti ili prenijeti neistiniti navodi o njegovom životu, znanju i sposobnostima, u smislu čl. 20., tog zakonskog teksta, ima pravo na tužbu nadležnom sudu radi naknade štete protiv autora i osnivača medija koji su takav sadržaj napisali i objavili, treba tumačiti i

rimjenjivati u skladu sa principima Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, uz korišćenje prakse precedentnog prava Evropskog suda za ljudska prava, kako je to određeno imperativnom normom čl. 1. st.4. Zakona o medijima.

Tome shodno, ovaj sud nalazi za potrebno da ukaže da pomenuta sloboda izražavanja mišljenja, iz čl. 10. st.1. Evropske konvencije, obuhvata kako vrijednosne, tako, čak, kadkac, i činjenične iskaze podobne da povrijede nečiju čast i ugled, u smislu da sloboda izražavanja važi – navedeno je obrazloženjem presuda Evropskog suda za ljudska prava (*Handuside v. the United Kingdom*, 07. 12. 1976. stav 49, *Lingens v. Austria*, 08.07. 1986., stav 41) – « ne samo za informacije i ideje koje su povoljno primljene ili se smatraju neuvredljivim ili neškodljivim, nego i za one koje vrijedaju, potresaju ili uzneniravaju državu ili bilo koji dio stanovništva. To zahtijevaju pluralizam, tolerancija i širinu duha, bez kojih nema demokratskog društva ...»

Ograničenje slobode izražavanja, da bi bilo u skladu sa Evropskom konvencijom, što će, kod citiranih odredbi, reći – da bi bilo dopušteno, mora biti neophodno u demokratskom društvu i proporcionalno, tj., potrebno, podesno i neprekomerno.

Ovo, u duhu st.2. i čl. 10 Evropske konvencije i odredbi čl. 20. Zakona o medijima, u konkretnom, nije dolazilo u obzir, jer je predmetnim tekstom, u skladu sa čl. 4. Zakona o medijima, slobodno objavljeni mišljenje tuženih I i IV reda o pojavama, dogadajima i ličnostima, u svemu povodom prethodnih izjava tužioca, pri čemu je poštovan Ustav RCG, citirani Zakon i etička pravila novinarske profesije. Posebno ona po kojima je novinar - a tuženi IV reda i to jeste, dok je prvočlan osnivač novine « Monitor » - dužan da istražno traga za istinom, imajući uvijek u vidu pravo javnosti « da zna » i ljudsku potrebu za pravičnošću i humanošću.

Postupanje tuženih I i IV reda, koje je za tužioca, bez osnova, bilo povod ove parnice, prema mišljenju ovog suda nije suprotno obavezi novinara da brane slobodu i slobodan komentar i kritiku, budući da je novinar dužan da radi u duhu ideje po kojoj je kritički posmatrač onih koji su moćni u društvu, politici i ekonomiji. Vjeru, nacionalnost i etičku pripadnost tužioca, tuženi I i IV reda jesu pomenuli odnosnim tekstom, ali je to, opet u skladu sa osnovnim načelima novinarske profesije u Crnoj Gori, bilo neophodno za informisanje javnosti o njihovom stavu povodom stavova tužioca, po istim pitanjima.

Stoga, mada je imao u vidu da ostvarivanje prava na slobodu izražavanja, nužno, sa sobom povlači obaveze i odgovornosti, koje zaposleni u medijima moraju imati na umu, jer bi apsolutna i neograničena sloboda izražavanja značila sopstvenu negaciju, pa zato, kada postoje uslovi, može biti legitimno ograničena u cilju ravnoteže između ostvarivanja tog prava i poštovanja drugih osnovnih prava, sloboda i interesa zaštićenih Konvencijom, ovaj sud je ubjedjenja da u konkretnom ne može biti govora o takvom ograničenju, izrazanjem tražena građansko – pravne sankcije, samo zato što su tuženi I i IV reda izrazili svoje mišljenje o mišljenju tužioca.

Radi eventualne zaštite časti i ugleda tužioca, čak i da su tuženi I i IV reda iznijeli činjenične tvrdnje, u demokratskom društvu, tužbom tražena građansko – pravna sankcija ne bi bila ni proporcionalna, u smislu da ne bi bila opravdana nekim pretežnjim zahtjevom u javnom interesu. U ovom slučaju, sve i da navodi iz predmetnog teksta

nijesu vrijednosni sudovi, a jesu, zaključuje sud brižljivom ocjenom svih relevantnih okolnosti, nije bilo « neodložne društvene potrebe» (*Lingens v. Austria*, 08.07.1986., stav 39), za tako nečim, jer se « Članovi društva ne smiju obeshrabriti da iznose svoja shvatanja iz straha od krivičnopravnih i drugih sankcija» (*Barfod v. Denmark*, 22.02.1989., stav 29, *Casctells v. Spain*, 23.03.1992., stav 46).

Sve to naročito kada se ima u vidu da ne može biti govora o građansko pravnoj odgovornosti za čiste vrijednosne sudove, pod koje se ne podvode samo ideje, nego i, na primjer, uvredljive pogrdne riječi i političke diskvalifikacije, uvredljive optužbe, ne samo one iznijete u odnosnom tekstu, koje su kudikamo blaže od optužbi, tipa : (« fašista», « antisemita», « bezvrijedan u svojoj profesiji», i sl., o čemu je Evropski sud za ljudska prava dao svoje stanovište u velikom broju odluka u minule dvije i više decenija, zasnovanim na postulatu da pogrešna ideja ne postoji, te da, koliko god neko mišljenje izgledalo škodljivo, njegovo korigovanje ne zavisi od suda, nego od konkurenčije s drugim idejama.

Odbijajući, kao neosnovan, tužbeni zahtjev, sud nije imao dileme povodom toga da odnosni članak tuženih I i IV reda ne sadrži činjenične tvrdnje, već mišljenje, vrijednosni sud, uz to, iznijet kroz stilizaciju, retoriku i čak dozu poruge, od strane čovjeka koji nije samo novinar, već i pisac poznat po svojim romanima, što je cijenio u vezi sa tačkom 5. Deklaracije o slobodi političke debate u medijima, usvojene od strane Komiteta ministara Savjeta Europe, dana 12.02.2004. godine, po kojoj satirični žanr, takođe zaštićen čl.10. st.1. Evropske konvencije, dozvoljava veći stepen pretjerivanja, čak i provokacije, sve dok se javnost ne obmanjuje u vezi sa činjenicama.

No, mada kod svega navedenog nije moglo biti opredjeljujuće za presuđenje, imalo se u vidu i da činjenična građa formirana u ovoj parnici sud nije mogla uputiti na zaključak da je mišljenje tuženih I i IV reda, mada se zbog mišljenja ne odgovara, a vrijednosni sud nije moguće podvrgnuti testu istinitosti, lišeno argumentacije. Pitanjem istinitosti tih navoda, naravno, ovaj sud se nije mogao baviti, ali je, kao razlog više u prilog neosnovanosti tužbenog zahtjeva, imao u vidu u dokaznom postupku pročitane članke većeg broja pisaca, novinara i javnih ličnosti iz Sarajeva, Zagreba, Ljubljane, Podgorice, Beograda, Nju Jorka, Pariza, Frankfurta, Instanbula i Beča, koji su pored ostalog potpisali peticiju u potvrdu svoje podrške autoru odsnosnog članka, tvrdeći, više ili manje direktno, da ovaj nije napisao neistinu.

Osim toga, sud je imao u vidu praksu Evropskog suda za ljudska prava da bi u slučajevima u kojima postoje izjave koje se odnose na pitanja od javnog interesa, kao u konkretnom, tužilac morao da dokaže navodnu neistinitost izjava ili navoda i optužbi, za koje tvrdi da su protivpravni. Tužilac to u ovoj pravnoj stvari nije ni prokomentarisao.

Inače, obavezujući je evropski standard, opet u duhu Evropske konvencije, da se kod političkih i drugih javno važnih rasprava, pitanje kolizije između slobode izražavanja, s jedne, u odnosu na pravo na čast i ugled, sve i kada ta kolizija uistinu postoji, rješava pridavanjem posebnog značaja okolnosti da li je uvrijedena osoba

politička ličnost ili javni funkcioner, odnosno da li je do uvrede došlo u kontekstu političke, odnosno, javno važne rasprave.

Tužilac se, u vezi sa takvom praksom Evropskog suda za ljudska prava i njegovih jedinstvenih, evropskih mjerila, prije objavljivanja, po njemu, štetnog članka, upustio u javno važnu raspravu, dajući političke izjave, kao svjetski poznata ličnost, pa čak i da su ga tuženi I i IV reda zaista uvrijedili i da su to učinili činjeničnim tvrdnjama, ne bi bili građansko – pravno odgovorni, jer se radi o javno važnoj debati. Nadalje, javne ličnosti koje su odlučile da apeluju na povjerenje javnosti i, kao u slučaju tužioca i odnosnog teksta, svojim izjavama postanu predmet javne političke debate, a time predmet nadzora javnosti i potencijalno snažne javne kritike putem medija, trebale bi biti svjesne da se time izlažu ispitivanju svake svoje riječi i djela, kako od strane novinara, tako i cjelokupne javnosti.

To podrazumijeva veći stepen tolerancije sa njihove strane, naročito, ako, kao tužilac, i sami daju javne izjave po tako osjetljivim pitanjima, podložne kritici.

Šta više, čak i sve i da ga je bilo u odnosnom tekstu, za šta ne postoje dokazi, niti se tužilac povodom toga izjašnjavao, sud je imao u vidu mišljenja Evropskog suda za ljudska prava da : « Izvjesni stepen pretjerivanja treba da se toleriše u kontekstu jedne takve pregrijane i trajuće javne rasprave o stvarima od opšte važnosti ...» (*Nielsen and Johnsen v. Norway*, 25.11.1999., stav 52).

« Ako bi bilo drugačije, štampa ne bi bila u stanju da obavlja svoju suštinsku ulogu « .. čuvara javnosti»» (*Thorgeir Thorgeirson v. Iceland*, 25.06.1992., stav 63), koje mišljenje Evropskog suda iz pomenutog slučaja, u potpunosti dijeli ovaj sud, u kontekstu predmetnog spora među strankama.

Cijeneći isakunuti prigovor nedostatka pasivne legitimacije tuženog II i III reda isti je prema mišljenju ovog suda osnovan.

Ovo sa razloga što je na dan navodne, nedokazane štetne radnje – objavljivanja teksta sa naslovom : «*Dželatov šegrt*», u smislu čl. 154. st.1., 155., u vezi čl. 158., i 200. st.1. ZOO-a, nepobitno, nije postojao nekadašnji pravni prethodnik tuženih I, tuženi II i III reda, pa se obaveza tuženih u ovoj stvari, sve i da za to ima osnova, a nema, ne može temeljiti na pravnom sledbeništvu tuženih u odnosu na bivše Privatno novinsko izdavačko preduzeće «Montenegrpublic» Podgorica. Bez potrebe za analizom većeg broja materijalnih dokaza koji upućuju na takav zaključak, treba istaći da se i iz oglasa u «Službenom listu RCG», br. 5/03, od 30.01.2003. godine, dakle, više od godinu dana prije objavljivanja odnosnog teksta, utvrđuje da je Centralni registar Privrednog suda u Podgorci objavio kako je osnivač «Montenegrpublic» Podgorica, dana 09.12.2002. godine, donio Odluku o pokretanju postupka restrukturiranja društva, podjelom na tri posebna privredna društva, koji će biti pravni sljedbenici negdašnjeg DOO « Montenegrpublic», i to : DOO « Monitor», DOO « Montena M» i DOO « Studio Mouse», odnosno, na sada tužene I – III reda, što sud utvrđuje i iz dokaza, već navedenih u obrazloženju ove presude. Osim toga, i iz potvrda Centralnog registra Privrednog suda u Podgorici, pročitanih u dokaznom postupku, sud utvrđuje da su tuženi II i III reda

registrovani dana 25.02.2003. godine, dok na dan 03.03.2003. godine, u tom Centralnom registru nije bilo evidencije o Novinsko izdavačkom preduzeću «Montenegruplic» DOO Podgorica, što znači da na dan kada je objavljen odnosni tekst nije postojao pravni prethodnik tuženih I, II i III reda i da su, što je još bitnije, tuženi II i III reda već više od godinu dana prije toga imali svojstvo posebnih pravnih lica, koja nijesu u bilo kakvom materijalno – pravnom odnosu sa tužiocem zbog objavljivanja tog teksta, pa je osnovan istaknuti prigovor nedostatka pasivne legitimacije na strani II i III tuženog.

Dokaze koji su pročitani u dokaznom postupku, a u cijelosti su se odnosili na nedostatak pasivne legitimacije tuženih II i III reda, sud nije posebno analizirao, jer su zaključci po tom pitanju nesumnjivi i na osnovu navedenog, pa su ti dokazi irelevantni za presudjenje.

Odluku o troškovima sud je donio pozivom na odredbe čl. 149. st.1., u vezi čl. 152. st.1. ZPP-a, na osnovu kojih normi je tužioца obavezaо da tuženima, koji su uspjeli u sporu, nadoknadi troškove postupka, u smislu odredbi čl. 153. st.1. ZPP-a, potrebne za vođenje parnice, koje su tuženi, saglasno čl. 161. ZPP-a, po svojim punomoćnicima, tražili do zaključenja glavne rasprave.

Obzirom na vrijednost predmeta spora u iznosu od 100.000,00 €, koja, u smislu čl. 153. st.2. ZPP-a, upućuje na primjenu tarifnog broja 5 st.1. tač. 6., i broja 8 važeće Tarife o nagradama i naknadama troškova za rad advokata u RCG («Sl. list RCG», br. 12/05), ti se troškovi, u odnosu na tužene I i IV reda, koji su zastupani po istom punomoćniku, tiču odgovora na tužbu, od 22.02.2005. godine, u iznosu od 200,00 €, zastupanja po advokatu na ročištu održanom dana 09.12.2005. godine, u iznosu od 200,00 € i zastupanja po advokatu na ročištu odloženom dana 31.05.2005. godine, u iznosu od 100,00 €, tj., u ukupnom iznosu od 500,00 € i sa uvećanjem od 50%, shodno Tarifnom broju 11 AT-a, još 250,00 €, tako da se tuženima I i IV reda iz osnova troškova parničnog postupka dosuduje ukupan iznos od 750,00 €.

Drugotuženom je pak, saglasno citiranim odredbama, tužilac dužan nadoknaditi troškove za sastav odgovora na tužbu, od 24.02.2005. godine, u iznosu od 200,00 €, te zastupanje po advokatu na ročištu održanom dana 09.12.2005. godine, u iznosu od 200,00 €, i zastupanje po advokatu na ročištu odloženom dana 31.05.2005. godine, u iznosu od 100,00 €, što će reći, u ukupnom iznosu od 500,00 €.

Ukupan iznos od 500,00 € tužilac je dužan isplatiti i trećetuženom, na ime troškova ove parnice, koje je imao povodom sastava odgovora na tužbu, od 07.02.2005. godine, u iznosu od 200,00 €, zastupanja po advokatu na ročištu održanom dana 09.12.2005. godine, u iznosu od 200,00 €, i zastupanja po advokatu na ročištu odloženom dana 31.05.2005. godine, u iznosu od 100,00 €.

Na osnovu izloženog, odlučeno je kao u izreci ove presude

*OSNOVNI SUD U PODGORICI
Dana, 18.01.2006. godine.*

*SUDIJA,
Vukčević Slavka
Slavka Vukčević*

DNA:

1. Punomoćniku tužioca adv. Mariki Novaković
2. Punomoćniku tuženog I i IV reda adv. Tamari Durutović
3. Punomoćniku tuženog II reda adv. Periši Peroviću
4. Punomoćniku tuženog III reda adv. Vesni Raičević

Post. dana, 18.1.2006